

Važen odlok c. kr. deželnega šolskega sveta.

Gorenjec poroča iz Kranja: »Tukajšna kaplana sta kot kateheta na tukajšnji ljudski šoli začetkom letošnjega šolskega leta zapovedala šolarjem, da morajo ob nedeljah in praznikih prisostvovati takozvani »deveti maši«, ki je vedno združena s pridigo, namenjena odraslim poslušalcem. Nadalje sta zahtevala kaplana, da naj se otroci ob nedeljah udeležujejo popoldanskega krščanskega nauka in ob nedeljah ter delavnikih večernih litanij, kateri cerkveni opravili sta istotako spojeni s pridigami. Kateheta sta v šoli na ta način pritiskala na otroke, da so vsi tisti šolarji, ki se niso pokorili njunim ukazom, morali stopiti pred klop in povedati vzrok, zakaj se niso udeležili tega ali onega omenjenih cerkvenih opravil. Eden kaplanov je celo izjavil, da bodo dotičniki, ki ne bodo ustrezali njegovim zahtevam, dobili iz verouka slabše rede. Že nekaj let sem so vsakokratni kateheti tudi še nalagali otrokom, da naj pišejo nedeljske pridige, ki so bile večkrat politične in za nedoraslo mladino celo pohujšljive vsebine. Z ozirom na navedeno je krajni šolski svet v Kranju s posredovanjem okrajnega šolskega sveta prosil deželni šolski svet za pojasnilo, v koliko so kateheti opravičeni staviti napominane zahteve. V tej zadevi je deželni šolski svet z dopisom z dne 12. novembra 1904 izdal nastopni odlok: 1. Ker v Kranju ob nedeljah in praznikih ni skupne šolske službe božje, mora previdnosti staršev, oziroma njih namestnikom biti prepuščeno, da določijo, katere nedeljske ali prazniške maše naj se njih šolodolžni otroci udeležujejo. 2. Ravnotako se tudi ne more zahtevati verne udeležbe šolodolžnih otrok pri popoldanski službi božji ob nedeljah in praznikih in pri večernih litanijah. 3. Zahtevo katehetov na obeh tukajšnjih ljudskih šolah, da morajo otroci pisati nedeljske pridige, se mora odpraviti, ker je nevarno, da se s tem mladež preoblojuje, nadalje, ker tako pisanje pridige večkrat ni lastno delo šolskih otrok, temveč spisano po narekovanju odraslih in tedaj tudi v vzgojevalnem oziru dvomljive vrednosti.«

Ta odlok priobčujemo v informacijo in ravnanje.

Razstava risarij v Zagrebu*)

(Nekoliko odgovorov.)

Naš tednik »Učit. Tovarš« je prinesel v svoji 5. številki poročilo o razstavi risarij v Zagrebu iz peresa g. »— á —«. Sicer me jako jako veseli, da so si nekateri tovariši ogledali to jako instruktivno razstavo, bilo jih je do 20, a žal, da moram obenem izjaviti, da si je omenjeni poročevalec tovariš »— á —« ogledal razstavo malo bolj — naj mi oprostite trd izraz — površno.

Ker se je g. poročevalec v svojem poročilu dotaknil tudi moje malenkosti — hoté ali nehoté — ki je imela toliko poguma, da je poslala izdelke svojih učencev na tako razstavo, v katero so poslali priznani v vseh mogočih šolah in raznih risarskih tečajih izobraženi risarski strokovnjaki, najrazvitejših mestnih šol — ljudskih ni skoro nič — izdelke svojih učencev, dovoljujem si nekaj opazk zapisati kot nekak »pro domo«.

Razstava sama na sebi je pač vredna, da si jo ogleda vsak slovenski učitelj, ki se količkaj zanimlje za novo strujo

v risanju. Le žal, da ravno naš c. kr. deželni šolski svet stori v tem pogledu tako malo. Vse, kar je storil za povzdigo risarskega pouka po novi metodi, je to, da je določil nekatere učitelje, ki naj goje risanje po novi metodi, ter za to izdal nekak ukaz. Seveda je v tem ukazu modro zamolčano, kje naj dobi dotični učitelj ves oni potreben material, ki je potreben ravno pri pouku tega predmeta — posebno ako vpoštevamo ono specialno mizerijo, ki vlada v kranjskem šolstvu, kar se tiče naklonjenosti posameznih krajnih šolskih svetov, ako je treba nabaviti šolam potrebnih učil. Sicer trde, da je Stvarnik ustvaril svet iz nič, samo rekel je, in zgodilo se je; a naš c. kr. deželni šolski svet je menda tudi tega mnenja, samo ukazati je treba, in zgodilo se bo.

Razstava pa — po mojem objektivnem mnenju — ne odgovarja popolnoma oni zahtevi, na koji podlagi so jo hoteli prireditelji menda imeti. Zakaj razstava bi morala biti nekaka ilustracija onih uspehov, ki jih je dosegla ravno ljudska šola na polju novodobne metode v risanju. Ako pa se ni moglo doseči tega zbog premale udeležbe raznih šol, naj bi se pa vsaj razstava tako uredila, da bi se kategorije posameznih šol: t. j. ljudskih — seveda kmetijskih in mestnih — obrtnih, gimnazijskih, realnih in seminarjskih — zvrstile skupaj. — To bi bil nekak pregled! Ako se pa zmešajo kategorije vseh šol skupaj, dobi obiskovalec-lajik pač jako ugodno sodbo o razstavi ker je urejena prav umetniško, a obiskovalec-pedagog, ki ga zanima v prvi vrsti razstava s pedagoškega, a v drugi vrsti šele z umetniškega stališča, ponese iz te razstave ves drugačen pojem.**)

Toliko vobče!

A sedaj k »pro domo«

Poročevalec piše: »Razstavljene so tudi risarije našega vrlega tovariša g. Šege iz Dol. Logatca, ki vzbujajo splošno zanimanje. Izdelane so tako mojstrsko lepo, da so nekateri posetniki kar z majevali z glavami, meneč, to niso izdelali sami učenci. Na vprašanje nekega slovenskega obiskovalca rastave na gosp. Tomašiča, kako on misli o Šegovih risarijah, je dejal, da so jako izborne, a ne odgovarjajo sedanjemu stremljenju reforme v risanju, ker so nekatere izdelane po modelih, in sicer v beli boji, kar ne odgovarja naradni barvi. Dejal je tudi, da je najbrže mnogo, mnogo pomagal učitelj učencem, kar se tudi ne strinja z novo strujo, ko naj učitelj le genetičnim potom sugestivno pomaga učencem pri risanju.«

Gospodu poročevalcu povem, da sem tudi jaz zmajeval z glavo oni dan, ko sem bil navzoč pri otvoritvi razstave, ker nisem našel v tej ogromni množini razstavljenih risarij niti ene iz slovenskih krajev. Mislil sem si: kje ste oni slovenski šolniki, ki slovite na Slovenskem v višjih sferah kakor vzor-pedagogi?! Sam sem bil, čisto sam...

Kar se pa tiče misli dragega mi tovariša g. Tomašiča, odgovorjam na kratko. Upam, da poznam vsaj nekoliko smoter in stremljenje nove struje v risanju, akoravno nisem prehodil še Nemčije, a vglobil sem se pač nekoliko v razne pisatelje te nove struje, bodisi pisane v nemškem, slovenskem, češkem, srbskem ali pa hrvaškem jeziku; pri vseh sem pa naletel na neko značilno dejstvo, da nimata skoraj dva enakih misli, kar je menda najboljši dokaz, da nimamo v tej struji še pravih tal, temveč da izkušajo vsi zagovorniki si pridobiti

*) Da čujemo tudi drugi glas in da ne trpi naš tovariš krivice, zato priobčujemo ta članek.

**) Tem mojim namorom je pritrtil tudi duša vse razstave gospod tovariš Tomašič.

nekako trdnih tal tako, kakor oni človek, ki je po nesreči zabredel v močvirje. Tavamo še!

Ne umevam pa g. tovariša Tomašiča, zakaj bi risanje po modelu ne odgovarjalo zahtevam nove struje! Ako hočem risati kak okrasek te ali one hiše — in ti okraski so jako različni — bom vendar prinesel učencem v šolo priličen model, posebno ako človek slučajno zna modelirati — da ga mi preriše; cele hiše menda pač ne bom vlačil v šolo, še manj pa, da bi o zimskem času podil učence pred to ali ono hišo dotične okraske risat. In predmeti v prirodi? Ali ne moremo smatrati vseh teh predmetov kakor modele? Menda pač!

Iz jako tehtnega vzroka sem pa rabil pri vseh razstavljenih risarijah le raznobojni papir (tonpapir) kreda in oglje. Barvasti sta menda le dve risbi. Ti vzroki so: 1) Vse risarije, ki sem jih razstavil, so napravljene v šolskem letu 1904/5 v dobi od 15. septembra do 10. decembra. Le ena je iz l. 1903/4.

To dobo — namreč do pomladi — pa smatram jaz le kakor dobo, kjer se naj učenci priuče prav korenite ročnosti v posnemanju raznih oblik, o perspektivi i. t. d. i. t. d. In kakor menda g. tovariš Tomašič ne pusti risati svojim učencem na vse one razne table, ki jih ima v svoji šoli z raznobarnimi kredami, temveč rabi edino le belo kreda, tako sem tudi jaz uvedel v svoj razred takozvani »tonpapir« namesto tabel, — in pri tem imajo učenci to dobro, da rišejo vsi obenem — in kreda kakor tudi oglje. Pripomnim pa, da moram še to kupovati iz — lastnega žepa.

Kakor hitro pa prispe vigred v deželo, bomo pometali kreda in oglje v kot in pričeli bodo učenci — kakor spretni praktiki — posnemati pestro prirodu v vseh njenih bojah. In takrat se bom drznil zopet poslati v stolni Zagreb kolekcijo risarij v prirodnih barvah, ako mi bo dovoljeno.

Da se prepričajo, koliko pomagam učencem pri izdelovanju posameznih risarij, predlagam le sledeče: Kdor ne veruje, da nisem pri izdelovanju razstavljenih risarij napravil niti ene črte, vabim dotičnega, da naj se potruži v moj razred — in tu se upajo moji učenci izvršiti pod kontrolo toliko risarij po naravi, kolikor jih bo hotel.

Torej?!

I. Šega.

V ofenzivi.

(Dalje).

Da bi dobili v kratkem slovensko univerzo, še misliti ni. Nemec in Lah nas zaničujeta, vlada pa nas zanemarja in prezira, ker se boji zamere prvih dveh. Vlada se boji le tistih, ki se ji postavijo po robu. Mi Slovenci smo krotke, dinastiji zveste in vdane duše, dobri za krvni in materialni davek, za vse drugo nas nočejo poznati; zadosti je, če nam kaj obljubijo in nikoli nič ne dajo. Kaj nam je storiti? Najprej moramo gledati, da zbudimo narodno zavest. Brez narodne zavesti se bliža naš narod čedalje bolj narodnemu poginu.

Naš narod prav malo ali celo nič ne ceni svoje narodnosti. Žalostno je slišati, kako visoko ceni nemški jezik in kako poniževalno govori o svojem lastnem materinem jeziku. Ne ve ali noče vedeti, da smo sinovi velikega in mogočnega slovanskega plemena. Nič ni narod-

nega ponosa, narodne zavednosti in ljubezni do jezika in rodu. Razen omikancev je med preprostim ljudstvom narodna zavest pod ničlo. Nemec in Lah sta nadahnjena s fanatizmom, naš narod pa mlačen, brez narodne zavednosti. Ni čuda, da se kmalu potujči, ko pride naš človek med tujce. Sramuje se svojega materinega jezika, sramuje se svoje narodnosti. Mesta: Trst, Gorica, Pulj, Celovec, Celje, Maribor, Ptuj in mnogo trgov je preplavljenih z našo krvjo, a izgubljeni so za nas. Nič ne bi škodovalo, ako bi bil naš narod v narodnem duhu fanatizovan in ko bi ne bil tako brezmejno neumno klerikalni! Klin s klinom — mora biti naše geslo, drugače smo izgubljeni. Šola ne more vsemu kaj; mladina kmalu pozabi, razume slabo, ker je še nerazvita; narodni ponos, zavest in ljubezen se razvijajo do popolnosti šele kasneje v družbenem življenju. Tukaj nas čaka mnogo truda, dela in boja.

Boj mora biti, ker le v boju je napredek; a ta boj se mora pričeti na pravem mestu, pri začetku, ne pa pri koncu. Narodna zavest je prvo, najpotrebnejše, najkoristnejše in najnujnejše narodno delo. Kdor je temu nasproten, ni prijatelj našemu narodu, ampak njegov zakleti sovražnik!

Že vidimo, kako se nam rogaje posmehujejo, češ: »Ta brezverec nas bo učil, kaj je trebal Vera, vera je na prvem mestu, ne pa narodnost, narodna zavest in ljubezen do naroda! Tako uči brezverski liberalizem; kdor pa višje ceni narodnost kot vero, je pogan!«

Stopimo zopet med maso soslednega italijanskega naroda; prepričajmo se, ako je resnična trditev, da je prenapeta narodnost poganstvo! Ne poznamo bolj sangviničnega naroda, kakor je ravno Italijan. Za malenkost se vjezi, da razsaja, kolne, pa tudi zabode z nožem, kar je splošno znano. Sangviniki so hitre jeze, ki jim pa hitro mine, da postanejo kmalu krotki, dobri in odpustljivi. Istega Laha, ki je pred kratkim časom klel Boga in vse svetnike, Najsvetejše in svojega bližnjega, vidimo sedaj na kolenih klečati v cerkvi in moliti z zbrano pobožnostjo in gorečnostjo, ki je lastna le Lahu. Z isto gorečnostjo, ki zna z njo žaliti Boga, ga zna prositi tudi odpuščanja: vključ svoji bestijalni prirodi je vnet, dober in pobožen kristjan. Z isto gorečnostjo, ki z njo greši in moli, ljubi tudi svojo domovino in svoj materni jezik. In katoličanstvu je ljuba ta narodna individualnost, drugače bi si ne izbralo Rima, središča Italije, za sedež Kristusovemu namestniku, glavarju katoličanov, rimskemu papežu; sv. Duh bi ne izbral za božjega namestnika sedanjega papeža, ki je znan kot italijanski patrijot.

Kaj se učimo iz tega? Da moramo gojiti verski čut vzporedno v isti meri tudi s patriotskim čutom. Ako bi ne imel Italijan take narodne zavednosti, kakor jo ima, bi bil še danes pod tujo oblastjo in pod tujčevo peto. Zgodovina nas uči, kako se je Italija vztrajno borila in neustrašeno bojevala do končne zmage. Narodna masa je verna in narodna. Ali je v Italiji vera v nevarnosti? Nikakor ne! Tam so tudi liberalci in celo framasoni v velikem številu, ki jih pri nas ni, pa ti vsi so z maso enega narodnega duha, čeprav so v verskih zadevah navskriž. Kdor bi hotel v Italiji učiti, da je patrijotizem poganstvo, bi se mu vsi posmehovali in ga imeli za norca. To je mogoče le pri nas učiti, kjer je narodna zavednost še mlačna in zaspana. Srce boli človeka, ko bere v »Primorskem listu«, ki izhaja sredi fanatičnega iredentizma, da je narodnost poganstvo. Naše ljudstvo je verno, toda brez iskrenega domoljubja.